

A komplex vizsga
az ELTE BTK Filozófiatudományi Doktori Iskola
Analitikus filozófia programjának képzési tervében

„A doktori képzés során, a negyedik félév végén, a képzés képzési és kutatási szakaszának lezárásaként és a kutatási és disszertációs szakasz megkezdésének feltételeként komplex vizsgát kell teljesíteni, amely méri, értékeli a tanulmányi, kutatási előmenetelt.” Nftv 53. § (1)

Az EDSz 48. §-a illetve a KDSz vonatkozó előírásain túl illetve azokkal összhangban a Filozófiatudományi Doktori Iskola szabályai a következők.

A komplex vizsga *elméleti* részében a vizsgázó legalább két tárgyból tesz vizsgát, melyek egyike alkotja a fő, másika a mellék témakört. A fő témakör az a tárgy, amely a készülőben lévő disszertáció átfogó diszciplináris összefüggéseit a leginkább magában foglalja. A mellék témakör meghatározását a komplex vizsgára való jelentkezéskor a programvezető és a témavezető közösen határozzák meg, és szükség esetén megadják a kötelezően feldolgozandó szakirodalom jegyzékét.

Az Analitikus Filozófia képzési programban a komplex vizsga tárgyai:

1. Metafizika és episztemológia (metaphysics and epistemology)
2. Elmefilozófia (philosophy of mind)
3. Nyelvfilozófia (philosophy of language)

A számon kérhető ismereteket a következő három átfogó mű tartalma képezi:

- Bob Hale, Crispin Wright, Alexander Miller (eds.): *A Companion to the Philosophy of Language* (Oxford: Blackwell Publishers, 2017, 2nd edition, 2 volumes)
- David Chalmers (ed.): *Philosophy of Mind: Classical and Contemporary Readings* (Oxford: OUP, 2003)
- Jaegwon Kim, Ernest Sosa, Gary S. Rosenkrantz (eds.): *Blackwell Companion to Metaphysics* (Oxford: Blackwell Publishers, 2009, 2nd edition)

Más doktori programokkal koordinálva további lehetséges komplex vizsga tárgyak (részben e programokkal egyeztetve az olvasmányokat):

- politikai filozófia (political philosophy)
- erkölcsfilozófia, etika, feminista filozófia (moral philosophy, ethics, feminist philosophy)
- logika (logic)
- tudományfilozófia (philosophy of science)
- analitikus művészetfilozófia és esztétika (analytic philosophy of art and aesthetics)

A melléktárgy kifejezetten a vizsgázó saját kutatásához kapcsolódik, nem célravezető előzetesen felsorolni lehetséges melléktémaköröket.

A komplex vizsga *disszertációs* részében az előzetesen benyújtott, legalább 1.5 szerzői ív (60.000 karakter) terjedelmű írásához kapcsolódva a vizsgázó szabad előadás formájában ad számot szorosán a disszertáció szakirodalmi kontextusára, a kutatás állására vonatkozó ismereteiről, részletezi saját, addigi kutatási eredményeit, és elhelyezi azokat a kutatási kontextusban. Ismerteti a doktori képzés kutatási és disszertációs szakaszára vonatkozó kutatási tervét, valamint a doktori értekezés elkészítésének és a részeredmények publikálásának ütemezését.

A régi rendszerű képzésben azoknál a programoknál, amelyek megengedték a hozzájuk tematikailag egyértelműen hozzárendelhető mesterképzéses diploma nélkül jelentkezők felvételét, ún. etalonvizsgákat kellett letennie a doktorandusznak az első évben, általában hármat. Az új rendszerű képzésben ez megszűnt, általános irányelvként merült fel, hogy be kell építeni a komplex vizsga anyagába. Az Analitikus Filozófia Program ezt a kérdést egyéni elbírálás alapján kívánja szabályozni. A témavezető a programvezetővel egyetértésben meghatározza, hogy hány pontosan mely vizsgák letételét követeli meg az illető doktorandusztól. Ezt nem kell külön kóddal ellátni, a vizsgáztató kolléga rövid formális igazolást ad arról, hogy milyen eredménnyel sikerült a vizsga, s ez a komplex vizsga dokumentumainak valamint végső értékelésének is részét fogja képezni. Az így értelmezett etalonvizsgák a képzési és kutatási szakaszon belül bármely vizsgaidőszakban lehetnek.

A komplex vizsga

az ELTE BTK Filozófiatudományi Doktori Iskola

Antik és középkori filozófia programjának képzési tervében

„A doktori képzés során, a negyedik félév végén, a képzés képzési és kutatási szakaszának lezárásaként és a kutatási és disszertációs szakasz megkezdésének feltételeként komplex vizsgát kell teljesíteni, amely méri, értékeli a tanulmányi, kutatási előmenetelt.” Nftv 53. § (1)

Az EDSz 48. §-a illetve a KDSz vonatkozó előírásain túl illetve azokkal összhangban a Filozófiatudományi Doktori Iskola szabályai a következők.

A komplex vizsga *elméleti* részében a vizsgázó legalább két tárgyból tesz vizsgát, melyek egyike alkotja a fő, másika a mellék témakört.

A fő témakör az a tárgy, amely a készülőben lévő disszertáció átfogó diszciplináris összefüggéseit a leginkább magában foglalja. A mellék témakör meghatározását a komplex vizsgára való jelentkezéskor

a programvezető és a témavezető közösen határozzák meg, és szükség esetén megadják a kötelezően feldolgozandó szakirodalom jegyzékét.

Az Antik és középkori filozófia képzési programban a komplex vizsga tárgyai:

1. Antik logika, ismeretelmélet és tudományelmélet
2. Antik természetfilozófia
3. Antik lélekfilozófia
4. Antik metafizika
5. Antik etika
6. Antik politikai filozófia
7. Középkori logika, ismeretelmélet és tudományelmélet
8. Középkori természetfilozófia
9. Középkori lélekfilozófia
10. Középkori metafizika és teológia
11. Középkori etika
12. Középkori politikai filozófia

A főtantárgyként szereplő témakörök irodalomjegyzékét a disszertációban vizsgálandó korszak függvényében a témavezető és a programvezető jelöli ki.

A **melléktárgy** kifejezetten a vizsgázó saját kutatásához kapcsolódik, nemcélravezető előzetesen felsorolni lehetséges melléktémaköröket.

A komplex vizsga *disszertációs* részében az előzetesen benyújtott, legalább 2 szerzői ív (80.000 karakter) terjedelmű írásához kapcsolódva a vizsgázó szabad előadás formájában ad számot szorosan a disszertáció szakirodalmi kontextusára, a kutatás állására vonatkozó ismereteiről, részletezi saját, addigi kutatási eredményeit, és elhelyezi azokat a kutatási kontextusban. Ismerteti a doktori képzés kutatási és disszertációs szakaszára vonatkozó kutatási tervét, valamint a doktori értekezés elkészítésének és a részeredmények publikálásának ütemezését.

A régi rendszerű képzésben azoknál a programoknál, amelyek megengedték a hozzájuk tematikailag egyértelműen hozzárendelhető mesterképzéses diploma nélkül jelentkezők felvételét, ún. etalonvizsgákat kellett letennie a doktorandusznak az első évben, általában hármat. Az új rendszerű képzésben ez megszűnt, általános irányelvként merült fel, hogy be kell építeni a komplex vizsga anyagába. Az antik és középkori filozófia program ezt a kérdést egyénre

szabottan kívánja szabályozni. A témavezető a programvezetővel egyetértésben meghatározza, hogy hány s pontosan mely vizsgák letételét követeli meg az illető doktorandusztól. Ezt nem kell külön kóddal ellátni, a vizsgáztató kolléga rövid formális igazolást ad arról, hogy milyen eredménnyel sikerült a vizsga, s ez a komplex vizsga dokumentumainak valamint végső értékelésének is részét fogja képezni. Az így értelmezett etalonvizsgák a képzési és kutatási szakaszon belül bármely vizsgaidőszakban letehetőek.

A komplex vizsga
az ELTE BTK Filozófiatudományi Doktori Iskola
Esztétika programjának képzési tervében

„A doktori képzés során, a negyedik félév végén, a képzés képzési és kutatási szakaszának lezárásaként és a kutatási és disszertációs szakasz megkezdésének feltételeként komplex vizsgát kell teljesíteni, amely méri, *értékeli* a tanulmányi, kutatási előmenetelt.” Nftv 53. § (1)

Az EDSz 48. §-a illetve a KDSz vonatkozó előírásain túl, illetve azokkal összhangban a Filozófiatudományi Doktori Iskola szabályai a következők.

A komplex vizsga *elméleti* részében a vizsgázó két tárgyból tesz vizsgát: az egyik a *fő témakör*, a másik a *mellék* témakör. A fő témakör a készülöben lévő disszertáció átfogó diszciplináris összefüggéseit foglalja magában. A mellék témakört a komplex vizsgára való jelentkezéskor a programvezető és a témavezető közösen határozzák meg, az adott doktori témának megfelelően.

 A *fő témakörhöz* tartozó irodalom a következő:

Arisztotelész (1997b): *Poétika*. Ford. Ritoók Zsigmond, szerk. és jegyz. Bolonyai Gábor. Budapest: PannonKlett.

Platón (2005): *A lakoma*. Ford. Telegdi Zsigmond, a fordítást az eredetivel egybevetette és javította Horváth Judit. Budapest: Atlantisz.

Baumgarten, Gottlieb (1999): *Esztétika*. Ford. Bolonyai Gábor. Budapest: Atlantisz.

Lessing, G.E. (1982): "Laokoón". Ford. Vajda György Mihály. IN: uő: *Válogatott esztétikai írásai*. Budapest: Gondolat, 191-320.

Kant, Immanuel. 1997. *Az ítéloerő kritikája*. Ford. Papp Zoltán. Szeged, Ictus.

Schiller, Friedrich (2005): "Levelek az ember esztétikai neveléséről". Ford. Papp Zoltán. IN: uő. *Művészet- és történelemfilozófiai írások*, Budapest: Atlantisz, 155-260.

Hegel, G.W.F. (2004): *Előadások a művészet filozófiájáról*. Ford. Zoltai Dénes. Budapest: Atlantisz.

Nietzsche, Friedrich (1986): *A tragédia születése*. Ford. Kertész Imre. Budapest: Európa.

Heidegger, Martin (1988): *A műalkotás eredete*. Ford. Bacsó Béla. Budapest: Európa.

Benjamin, Walter: „A műalkotás a technikai reprodukálhatóság korában”, Kurucz Andrea új fordítását átdolgozta: Mélyi József, http://aura.c3.hu/walter_benjamin.html (korábbi fordítás: „A műalkotás a technikai sokszorosíthatóság korszakában”. In Benjamin, Walter (1969): *Kommentár és prófécia*. Ford. Barlay László és mások. Budapest: Gondolat.)

Horkheimer, Max - Adorno, Theodor W. (2011): *A felvilágosodás dialektikája*. Ford. Bayer József et al. Budapest: Atlantisz.

Danto, Arthur C.: *A közhely színeváltozása*. Ford. Sajó Sándor. A kéziratos fordítás olvasandó, nem pedig az Enciklopédia kiadónál, a kiadás évének feltüntetése nélkül megjelent változat.

Belting, Hans (2007): *A művészettörténet vége*. Ford. Teller Katalin. Budapest: Atlantisz.

A mellék témakör az adott doktori témához kapcsolódik, ezért aktuálisan határozható meg, miként a hozzá tartozó irodalom is.

A komplex vizsga *disszertációs* részében az előzetesen benyújtott, legalább 2 *szervi* ív (80.000 karakter) terjedelmű írásához kapcsolódva a vizsgázó szabad előadás formájában ad számot szorosan a disszertáció szakirodalmi kontextusára, a kutatás állására vonatkozó ismereteiről, részletezi saját, addigi kutatási eredményeit, és elhelyezi azokat a kutatási kontextusban. Ismerteti a doktori képzés kutatási és disszertációs szakaszára vonatkozó kutatási tervét, valamint a doktori értekezés elkészítésének és a részeredmények publikálásának ütemezését.

Az esztétikai alprogram u.n. etalon vizsgája szintén a doktori értekezéshez kapcsolódó általános érdekű filozófiai-esztétikai szöveg ismeretére épít, amit *aktuálisan* határoz meg a doktori alprogram vezetője, valamint a témavezető.

A komplex vizsga

az ELTE BTK Filozófiatudományi Doktori Iskola Etika

és Politikai filozófia programjának képzési tervében

„A doktori képzés során, a negyedik félév végén, a képzés képzési és kutatási szakaszának lezárásaként és a kutatási és disszertációs szakasz megkezdésének feltételeként komplex vizsgát kell teljesíteni, amely méri, értékeli a tanulmányi, kutatási előmenetelt.” Nftv 53. § (1)

Az EDSz 48. §-a illetve a KDSz vonatkozó előírásain túl illetve azokkal összhangban a Filozófiatudományi Doktori Iskola szabályai a következők.

A komplex vizsga *elméleti* részében a vizsgázó legalább két tárgyból tesz vizsgát, melyek egyike alkotja a fő, másika a mellék témakört. A fő témakör az a tárgy, amely a készülőben lévő disszertáció átfogó diszciplináris összefüggéseit a leginkább magában foglalja. A mellék témakör meghatározását a komplex vizsgára való jelentkezéskor

a programvezető és a témavezető közösen határozzák meg, és szükség esetén megadják a kötelezően feldolgozandó szakirodalom jegyzékét.

A számon kérhető ismeretek, illetőleg tárgyak listája oktatási programok szerinti csoportosításban a következő:

1, Az etika és politikai filozófia főbb szisztematikus tagolásai, irányzatai; főbb kérdésfeltevések áttekintése; határterületek, érintkezési pontok más filozófiai diszciplinákkal

2, Az antik, középkori és reneszánsz politikai filozófiájának sajátosságai, gondolkodói törekvései

3, A felvilágosodás morál- és politikai filozófiájának sajátosságai, gondolati törekvései

4, Klasszikus német történelem- és politikai filozófia, sajátosságai és gondolati törekvései; modern politikai ideológiák a 19. században

5, Utilitarizmus és liberalizmus; képviselőinek sajátosságai, gondolati törekvéseik egyezései és különbségei

6, Dilthey, a neokantiánusok és Max Weber; a politikai filozófia 19. század közepétől az első világháborúig tartó szakaszának legfontosabb német szerzői; a modern társadalom- és politikatudomány kialakulása

7, A huszadik század első felének morál- és politikai filozófiája; a huszadik századi politikai eszmetörténet fontosabb fogalmainak és irányzatai; modern tömegdemokráciákkal kapcsolatos politikai filozófiai felfogások

8, A huszadik század második felének morál- és politikai filozófiája; második világháború utáni eszmetörténet főbb irányzatai; válaszok a világháború és a totalitárius diktatúrák kihívására

9, Rawls és kritikusai John Rawls; a huszadik század legjelentősebb politikai filozófusának főbb művei és gondolatai a kortárs kritikák tükrében; a rawlsi elmélet összefüggései, a rawlsi szerződéselmélet rekonstrukciója és kritikái, valamint eszmetörténeti kontextusa

10, A Rawls utáni politikai filozófiák: liberalizmus, konzervatizmus, kommunitarizmus

11, Etika; főbb metaetikai kérdések: Naturalizmus versus antinaturalizmus; kognitivizmus versus antikognitivizmus (emotivizmus és preskriptivizmus; objektivizmus versus szubjektivizmus; deontológiai etika és konzekvencializmus, valamint kritikáik

Az alapvető elsődleges irodalom, amelyre a vizsgázónak mindenképp *támaszkodnia* kell válaszaiban (vagyis nem az egyes műveket kell felmondania), a következő:

Platón: Az állam, Budapest, Gondolat, 1994.

Arisztotelész: Politika, Gondolat, 1994.

Cicero: Az állam, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2002.

Augustinus: Isten városáról, Budapest, Kairosz, 2005.

Machiavelli, Niccolò: A fejedelem, Budapest, Kossuth, 1996.

Hobbes: Leviatán

Locke, John: Két értekezés a polgári kormányzatról

Rousseau, Jean-Jacques: A társadalmi szerződésről, Budapest, Pannon, 1997.

Burke, Edmund: Töprengések a francia forradalomról, Budapest, Atlantisz, 1990.

Constant, Benjamin: A modernnek szabadsága, Budapest, Atlantisz, 1997.

Kant, Immanuel: Történelemfilozófiai írások, Budapest, Ictus, 1997.

Hegel, G. W. F. : A jogfilozófia alapvonalai, Akadémiai, 1971.

K. Marx – F. Engels: A Kommunista Párt kiáltványa, MEM 4. köt.

Tocqueville, Alexis de: Az amerikai demokrácia, Budapest, Európa, 1993.

Weber, Max: A politika mint hivatás, Budapest, Művelődéskutató Intézet, 1989.

Dilthey, Wilhelm: A történelmi világ felépítése a szellemtudományokban, Budapest, Gondolat, 2004.

Schmitt, Carl: A politikai fogalma: Válogatott politika- és államelméleti tanulmányok, Budapest: Osiris-Pallas, 2002.

- Lukács, György: Történelem és osztálytudat, Budapest, Magvető, 1971.
- Horkheimer, Max – Adorno, T. W.: A felvilágosodás dialektikája: Filozófiai töredékek, Budapest, Atlantisz, 1990.
- Arendt, Hannah: A totalitarizmus gyökerei, Budapest, Európa, 1992.
- Berlin, Isaiah: Négy esszé a szabadságról. Budapest, Európa, 1990.
- Hayek, Friedrich: Út a szolgasághoz, Budapest, Közgazdasági és Jogi, 1991.
- Oakeshott, Michael, Politikai racionalizmus, Budapest, Új Mandátum, 2001
- Rawls, John: Az igazságosság elmélete, Budapest, Osiris 1997.

+ 1 saját maga által választott és előzetesen bejelentett mű.

A melléktárgy kifejezetten a vizsgázó saját kutatásához kapcsolódik, nem célravezető előzetesen felsorolni lehetséges melléktémaköröket.

A komplex vizsga *disszertációs* részében az előzetesen benyújtott, legalább 2 szerzői ív (80.000 karakter) terjedelmű írásához kapcsolódva a vizsgázó szabad előadás formájában ad számot szorosan a disszertáció szakirodalmi kontextusára, a kutatás állására vonatkozó ismereteiről, részletezi saját, addigi kutatási eredményeit, és elhelyezi azokat a kutatási kontextusban. Ismerteti a doktori képzés kutatási és disszertációs szakaszára vonatkozó kutatási tervét, valamint a doktori értekezés elkészítésének és a részeredmények publikálásának ütemezését.

A régi rendszerű képzésben azoknál a programoknál, amelyek megengedték a hozzájuk tematikailag egyértelműen hozzárendelhető mesterképzéses diploma nélkül jelentkezők felvételét, ún. etalonvizsgákat kellett letennie a doktorandusznak az első évben, általában hármat. Az új rendszerű képzésben ez megszűnt, általános irányelvként merült fel, hogy be kell építeni a komplex vizsga anyagába. Az Újkori filozófia program ezt a kérdést *ad hominem* módon kívánja szabályozni. A témavezető a programvezetővel egyetértésben meghatározza, hogy hány s pontosan mely vizsgák letételét követeli meg az illető doktorandusztól. Ezt nem kell külön kóddal ellátni, a vizsgáztató kolléga rövid formális igazolást ad arról, hogy milyen eredménnyel sikerült a vizsga, s ez a komplex vizsga dokumentumainak valamint végső értékelésének is részét fogja képezni. Az így értelmezett etalonvizsgák a képzési és kutatási szakaszon belül bármely vizsgaidőszakban letehetők.

A komplex vizsga

az ELTE BTK Filozófiatudományi Doktori Iskola

Fenomenológia programjának képzési tervében

„A doktori képzés során, a negyedik félév végén, a képzés képzési és kutatási szakaszának lezárásaként és a kutatási és disszertációs szakasz megkezdésének feltételeként komplex vizsgát

kell teljesíteni, amely méri, értékeli a tanulmányi, kutatási előmenetelt.” Nftv 53. § (1)

Az EDSz 48. §-a illetve a KDSz vonatkozó előírásain túl illetve azokkal összhangban a Filozófiatudományi Doktori Iskola szabályai a következők.

A komplex vizsga *elméleti* részében a vizsgázó legalább két tárgyból tesz vizsgát, melyek egyike alkotja a fő, másika a mellék témakört. A fő témakör az a tárgy, amely a készülőben lévő disszertáció átfogó diszciplináris összefüggéseit a leginkább magában foglalja. A mellék témakör meghatározását a komplex vizsgára való jelentkezéskor

a programvezető és a témavezető közösen határozzák meg, és szükség esetén megadják a kötelezően feldolgozandó szakirodalom jegyzékét.

A számon kérhető ismeretek, illetőleg tárgyak listája oktatási programok szerinti csoportosításban a következő:

1. A fenomenológia kialakulása és létrejöttének történeti helyzete. A Brentano-iskola nézetei. Husserl *Logikai vizsgálódások* című művének lapvető kategóriái, érvei és álláspontja.
2. A korai fenomenológia főbb alakváltozatai és a husserli fenomenológia átalakulása: a redukció, az időtudat, valamint a transzcendentális ego fogalmainak értelmezése. Husserl és a korai realista fenomenológia. Max Scheler gondolkodása.
3. A transzcendentális fordulat utáni Husserl és a konstitutív fenomenológia. Aron Gurwitsch, Edith Stein, Eugen Fink gondolkodása.
4. Az egzisztenciális fenomenológia problémája Heidegger 1927-ben megjelent *Lét és idő* című művében.
5. A fenomenológia átalakulása és a francia fenomenológia (Sartre, Merleau-Ponty, Lévinas, Ricoeur). A francia fenomenológia vitája a kortárs irányzatokkal, pl. a strukturalizmussal
6. A fenomenológiai viszonya a karteziánizmushoz és a brit empirizmushoz
7. A fenomenológia viszonya Kanthoz és a német idealizmushoz
8. A fenomenológia és az analitikus filozófia viszonya
9. Főbb témák a fenomenológiában (a világ fogalma, idő és történetiség, interszubsztivitás, a meg nem jelenő fenomenológiája)
10. A fenomenológia és a különféle tudományok (pszichológia, szociológia, irodalomtudomány, vallástudomány, antropológia, erkölcsfilozófia) viszonya, valamint a fenomenológia tudományfogalma

Az alapvető elsődleges irodalom, amelyre a vizsgázónak mindenképp *támaszkodnia* kell válaszaiban (vagyis nem az egyes műveket kell felmondania), a következő:

Husserl: Logikai Vizsgálódások (I., V., VI.)

Előadások az időről

A filozófia mint szigorú tudomány

Karteziánus elmélkedések

Az európai tudományok válsága I.

Heidegger: Lét és idő

A fenomenológia alapproblémái

Kant és a metafizika problémája

Levél a humanizmusról

A műalkotás eredete

Scheler: Az ember helye a kozmoszban

Sartre: A lét és a semmi

Az ego transzcendenciája

Merleau-Ponty: Az észlelés fenomenológiája

A látható és a láthatatlan

Ricoeur: A hármas mimézis

Az élő metafora

Patočka: Eretnek esszék a történelem filozófiájáról

A természetes világ és a fenomenológia

Lévinas: Teljesség és végtelen

Derrida: A hang és a fenomén

A szellemről

Marion: Az erotikus fenomén

Tengelyi László: Élettörténet és sorseseemény

Tapasztalat és kifejezés

+ 1 saját maga által választott és előzetesen bejelentett mű.

A melléktárgy kifejezetten a vizsgázó saját kutatásához kapcsolódik, nem célravezető előzetesen felsorolni lehetséges melléktémaköröket.

A komplex vizsga *disszertációs* részében az előzetesen benyújtott, legalább 2 szerzői ív (80.000 karakter) terjedelmű írásához kapcsolódva a vizsgázó szabad előadás formájában ad számot szorosan a disszertáció szakirodalmi kontextusára, a kutatás állására vonatkozó ismereteiről, részletezi saját, addigi kutatási eredményeit, és elhelyezi azokat a kutatási kontextusban. Ismerteti a doktori képzés kutatási és disszertációs szakaszára vonatkozó kutatási

tervét, valamint a doktori értekezés elkészítésének és a részeredmények publikálásának ütemezését.

A régi rendszerű képzésben azoknál a programoknál, amelyek megengedték a hozzájuk tematikailag egyértelműen hozzárendelhető mesterképzéses diploma nélkül jelentkezők felvételét, ún. etalonvizsgákat kellett letennie a doktorandusznak az első évben, általában hármat. Az új rendszerű képzésben ez megszűnt, általános irányelvként merült fel, hogy be kell építeni a komplex vizsga anyagába. Az Újkori filozófia program ezt a kérdést *ad hominem* módon kívánja szabályozni. A témavezető a programvezetővel egyetértésben meghatározza, hogy hány pontosan mely vizsgák letételét követeli meg az illető doktorandusztól. Ezt nem kell külön kóddal ellátni, a vizsgáztató kolléga rövid formális igazolást ad arról, hogy milyen eredménnyel sikerült a vizsga, s ez a komplex vizsga dokumentumainak valamint végső értékelésének is részét fogja képezni. Az így értelmezett etalonvizsgák a képzési és kutatási szakaszon belül bármely vizsgaidőszakban letehetők.

A komplex vizsga
az ELTE BTK Filozófiatudományi Doktori Iskola
Film-, média- és kultúraelméleti doktori programjának
képzési tervében

„A doktori képzés során, a negyedik félév végén, a képzés képzési és kutatási szakaszának lezárásaként és a kutatási és disszertációs szakasz megkezdésének feltételeként komplex vizsgát kell teljesíteni, amely méri, értékeli a tanulmányi, kutatási előmenetelt.” Nftv 53. § (1)

Az EDSz 48. §-a illetve a KDSz vonatkozó előírásain túl illetve azokkal összhangban a Filozófiatudományi Doktori Iskola szabályai a következők.

A komplex vizsga elméleti részében a vizsgáló legalább **két tárgyból** tesz vizsgát, melyek egyike alkotja a **fő**, másika a **mellék** témakört:

* A **fő témakör** az a tárgy, amely a készülőben lévő disszertáció átfogó diszciplináris összefüggéseit a leginkább magában foglalja.

* A **mellék témakör** meghatározását a komplex vizsgára való jelentkezése alkalmával a programvezető és a témavezető közösen határozzák meg, és szükség esetén megadják a kötelezően feldolgozandó szakirodalom jegyzékét.

A számon kérhető ismeretek, illetőleg tárgyak listája a **Film-, média- és kultúraelméleti doktori programjának hallgatói számára** a következő:

1. Társadalom és média. A társadalom és a media kölcsönkapcsolatának legfontosabb kérdései (Media and Society)

2. Kultúraelméletek. A kultúraelméletek típusainak bemutatása és összevetése (Cultural theory)

3. Médiatörténet, médiatechnológia. A technológiai médiumok és a társadalmi tudás

közvetítése, a kulturális tér fogalmának átalakulása (Media history and technology)

4. Kultúra és gazdaság. A kulturális ipar, a kulturális logika és az ipari logika (Culture and economy)

5. Média, kultúra, politika. A média, kultúra és politika viszonyait leíró elméletek (Media, culture, politics)

6. Modern és kortárs művészetelmélet. A képiség, a modern és kortárs művészet és művészetelmélet kérdései a kortárs vizuális kultúrában (Modern and contemporary art theory)

7. A reprezentáció poétikája és politikája. A reprezentáció fogalmának filozófiai/esztétikai és társadalomelméleti kontextusai. (Poetics and politics of representation)

8. Vizuális kultúra. A vizuális jelenségek tanulmányozásának multidiszciplináris keretei (Visual culture)

9. Globalizáció és kulturális identitás. A kortárs kultúra multikulturális jellegzetességei, poszt-kolonializmus és társadalmi-kulturális identitás. (Globalization and cultural identity)

10. Vizualitás és identitás. Kulturális, társadalmi, nemi identitások a filmben, illetve más vizuális médiumokban. (Visuality and identity)

11. Adaptáció és intermedialitás. Kulturális, mediális és műfaji összefüggések. (Adaptation and intermediality)

12. Kulturális terek, modern médiatechnikák. A kulturális geográfia történeti, kulturális és politikai kontextusai. (Cultural spaces and modern media techniques)

13. A mozgóképfilm társadalomtörténete. A mozgóképfilm praxisának társadalomtudományi keretei, értelmezései (The social history of the cinema)

14. Dokumentarizmus, fikció, reflexió: a dokumentarizmus film-, média- és társadalomtörténeti értelmezései (Documentary, fiction, reflexion: the film, media and social historical concepts of documentary)

15. Avantgárd, medialitás, ideológiakritika. A performativitás ideologikus működése a különböző technológiai médiumokban, a kortárs művészet fogalmának jelentésváltozása. (Avantgarde, mediality, critique of ideology)

16. Társadalom- és média (fotó, film, videó, új média, stb.) A társadalom- és médiatörténet összefüggésrendszere és elméletei. (Media/history/society)

17. Kultúra- és politikaelmélet. A kultúraelméletek politikai vonatkozásai, a kultúra és a politika összefüggésrendszerének elméletei. (Culture/theory/politics)

18. Kortárs kulturális intézményrendszerek és esztétikai, művészetelméleti fogalmak közötti összefüggések. Múzeum, biennálé, event-culture, film, video, fesztiválok. (Contemporary aesthetics and cultural institutions)

Az **alapkötő irodalom**, amelyre a vizsgázónak *támaszkodnia* kell válaszaiban (vagyis nem az egyes műveket kell felmondania, de ezen műveket a vizsgázónak kötelezően ismernie kell, ezekről kérdéseket kaphat), a következő:

Althusser, Louis: Ideológia és ideologikus államapparátusok. Jegyzetek egy kutatáshoz. In:

Kiss Attila Atilla – Kovács Sándor s.k. – Odorics Ferenc (szerk.): Testes könyv I., ICTUS és JATE Irodalomelmélet Csoport, Szeged, 1996. pp. 373-412.

Assmann, Jan: A kulturális emlékezet. Írás, emlékezés és politikai identitás a korai magaskultúrákban. Budapest, Atlantisz, 1999

Benjamin, Walter: Kommentár és prófécia. Budapest, Gondolat, 1969.

Bourdieu, Pierre: The Field of Cultural Production. Cambridge: Polity Press, 1993.

Bennett, Tony: Making Culture, Changing Society. Routledge, 2013.

Clark, T. J.: The Painting of Modern Life: Paris in the age of Manet and his followers. Princeton University Press, 1985.

Crary, Jonathan: A megfigyelő módszerei. Budapest, Osiris, 1999.

Fried, Michael: Art and Objecthood. Chicago University Press, 1998.

Geertz, Clifford: Az értelmezés hatalma. Budapest, Századvég, 1994.

Greenberg, Clement: Art and Culture. Beacon Press, 1965. Vagy: Greenberg, Clement: Művészet és kultúra, Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola, 2013.

Hall, Stuart: A kritikai kultúrakutatás két paradigmája. Helikon. 2005. nos. 1–2.

Horkheimer, Max – Adorno, Theodor: A kultúripar. A felvilágosodás mint a tömegek becsapása. In.: Horkheimer, Max – Adorno, Theodor: A felvilágosodás dialektikája. Budapest, Gondolat – Atlantisz, 1990.

Jameson, Frederic. A posztmodern avagy a kései kapitalizmus kulturális logikája. Noran Libro, 2010.

Kovács András Bálint: A modern film irányzatai. Budapest, Palatinus, 2005.

Krauss, Rosalind: The Originality of Avant-garde. MIT Press, 1986.

Mitchell, W. J. T.: Picture Theory: Essays on Verbal and Visual Representation. Chicago, University of Chicago Press, 1994.

Ong, Walter: Orality and Literacy. London, Methuen, 1982.

Shohat, Ella–Stam, Robert: Unthinking Eurocentrism: Multiculturalism and the Media. New York, Routledge, 1994.

Williams, Raymond: The Sociology of Culture. New York, Schocken Books, 1982.

+ 1 saját maga által választott és előzetesen bejelentett mű.

A **melléktárgy** kifejezetten a vizsgázó saját kutatásához kapcsolódik, nem célravezető előzetesen felsorolni lehetséges melléktémaköröket.

* **A komplex vizsga disszertációs** részében az előzetesen benyújtott, legalább 2 szerzői ív (80.000 karakter) terjedelmű írásához kapcsolódva a vizsgázó szabad előadás formájában ad számot szorosán a disszertáció szakirodalmi kontextusára, a kutatás állására vonatkozó ismereteiről, részletezi saját, addigi kutatási eredményeit, és elhelyezi azokat a kutatási

kontextusban. Ismerteti a doktori képzés kutatási és disszertációs szakaszára vonatkozó kutatási

tervét, valamint a doktori értekezés elkészítésének és a részeredmények publikálásának ütemezését.

* **A régi rendszerű képzésben** azoknál a programoknál, amelyek megengedték a hozzájuk tematikailag egyértelműen hozzárendelhető mesterképzéses diploma nélkül jelentkezők felvételét, ún. **etalonvizsgákat** kellett letennie a doktorandusznak az első évben, általában hármat. Az új rendszerű képzésben ez megszűnt, általános irányelvként merült fel, hogy be kell építeni a komplex vizsga anyagába. A Film-, média- és kultúraelméleti doktori oktatási program ezt a kérdést *ad hominem* módon kívánja szabályozni. A témavezető a programvezetővel egyetértésben meghatározza, hogy hány s pontosan mely vizsgák letételét követeli meg az illető doktorandusztól. Ezt nem kell külön kóddal ellátni, a vizsgáztató kolléga rövid formális igazolást ad arról, hogy milyen eredménnyel sikerült a vizsga, s ez a komplex vizsga dokumentumainak valamint végső értékelésének is részét fogja képezni. Az így értelmezett etalonvizsgák a képzési és kutatási szakaszon belül bármely vizsgaidőszakban lehetők

A komplex vizsga az ELTE BTK Filozófiatudományi Doktori Iskola Hermeneutika programjának képzési tervében

„A doktori képzés során, a negyedik félév végén, a képzés képzési és kutatási szakaszának lezárásaként és a kutatási és disszertációs szakasz megkezdésének feltételeként komplex vizsgát kell teljesíteni, amely méri, értékeli a tanulmányi, kutatási előmenetelt.” Nftv 53. § (1)

Az EDSz 48. §-a illetve a KDSz vonatkozó előírásain túl illetve azokkal összhangban a Filozófiatudományi Doktori Iskola szabályai a következők.

A Hermeneutika képzési programban a komplex vizsga tárgyai:

4. Hagyományos és filozófiai hermeneutika (traditional and philosophical hermeneutics)
5. A hermeneutika ontológiai fordulata a XX. században (the ontological turn of hermeneutics in the 20th century)
6. Hermeneutikai alapfogalmak: jelentés, értelem, megértés, igazság, értelmezés, nyelv, módszer (Basic concepts of hermeneutics: meaning, understanding sense, truth, interpretation, language, method)
7. Hermeneutika és gyakorlati filozófia (hermeneutics and practical philosophy)
8. A hermeneutika önértelmezése (The Self-Interpretation of Hermeneutics)

A számon kérhető ismereteket az alábbi irodalom tartalmazza:

- H.-G. Gadamer: "Hermeneutika". In: Bacsó Béla (szerk.), *Filozófiai hermeneutika*. Budapest: FTK, 1990, 11-28.
- Wilhelm Dilthey: "A hermeneutika keletkezése". Dilthey: *A történeti világ felépítése a szellemtudományokban*. Szerk. Erdélyi Ágnes. Bp. Gondolat. 1974. 469-493.
- Martin Heidegger: *Lét és idő*. Különösen §§ 6-7., 31-34, 44. (Bp. Gondolat 1989.)
- H.-G. Gadamer: *Igazság és módszer*. Bp. Gondolat 1984. (Különösen: 11-31., 65-69., 77-87., 103-6., 126-203., 207-217., 235-240., 252-253., 259-263., 270., 278. old.)
- *The Blackwell Companion to Hermeneutics*, eds. Niall Keane and Chris Lawn, Oxford: Wiley-Blackwell, 2016

A melléktárgy kifejezetten a vizsgázó saját kutatásához kapcsolódik, nem célravezető előzetesen felsorolni lehetséges melléktémaköröket.

A komplex vizsga *disszertációs* részében az előzetesen benyújtott, legalább 1.5 szerzői ív (60.000 karakter) terjedelmű írásához kapcsolódva a vizsgázó szabad előadás formájában ad számot szorosan a disszertáció szakirodalmi kontextusára, a kutatás állására vonatkozó ismereteiről, részletezi saját, addigi kutatási eredményeit, és elhelyezi azokat a kutatási kontextusban. Ismerteti a doktori képzés kutatási és disszertációs szakaszára vonatkozó kutatási tervét, valamint a doktori értekezés elkészítésének és a részeredmények publikálásának ütemezését.

A régi rendszerű képzésben azoknál a programoknál, amelyek megengedték a hozzájuk tematikailag egyértelműen hozzárendelhető mesterképzéses diploma nélkül jelentkezők felvételét, ún. etalonvizsgákat kellett letennie a doktorandusznak az első évben, általában hármat. Az új rendszerű képzésben ez megszűnt, általános irányelvként merült fel, hogy be kell építeni a komplex vizsga anyagába. A Hermeneutika Program ezt a kérdést egyéni elbírálás alapján kívánja szabályozni. A témavezető a programvezetővel egyetértésben meghatározza, hogy hány s pontosan mely vizsgák letételét követeli meg az illető doktorandusztól. Ezt nem kell külön kóddal ellátni, a vizsgáztató kolléga rövid formális igazolást ad arról, hogy milyen eredménnyel sikerült a vizsga, s ez a komplex vizsga dokumentumainak valamint végső értékelésének is részét fogja képezni. Az így értelmezett etalonvizsgák a képzési és kutatási szakaszon belül bármely vizsgaidőszakban lehetnek.

Az ELTE BTK Filozófiatudományi Doktori Iskola Interkulturális doktori program képzési terve

„A doktori képzés során, a negyedik félév végén, a képzés képzési és kutatási szakaszának lezárásaként és a kutatási és disszertációs szakasz megkezdésének feltételeként komplex vizsgát kell teljesíteni, amely méri, értékeli a tanulmányi, kutatási előmenetelt.” Nftv 53. § (1) Az EDSz 48. §-a illetve a KDSz vonatkozó előírásain túl illetve azokkal összhangban a Filozófiatudományi Doktori Iskola szabályai a következők.

A komplex vizsga *elméleti* részében a vizsgázó legalább két tárgyból teszvizsgát, melyek egyike alkotja a fő, másika a mellék témakört.

A fő témakör az a tárgy, amely a készülőben lévő disszertáció átfogó diszciplináris összefüggéseit a leginkább magában foglalja. A mellék témakör meghatározását a komplex vizsgára való jelentkezéskor a programvezető és a témavezető közösen határozzák meg, és szükségesetén megadják a kötelezően feldolgozandó szakirodalom jegyzékét.

A számon kérhető ismeretek, illetőleg tárgyak listája oktatási programok szerinti csoportosításban a következő:

Az Interkulturális doktori oktatási program hallgatói különböző kultúrák filozófiai és vallási hagyományát vizsgálják (pl. ind, tibeti, kínai, iszlám filozófia). Számukra a vizsgatárgyak tehát ettől függenek:

1. Az adott kultúra filozófiájának története 2. Az

adott kultúra vallástörténete

3. Az adott kultúra egy filozófiai iskolája 4. Az

adott kultúra egy vallási irányzata.

Az elméleti vizsga *írásbeli* részében a hallgatók a disszertáció témája szerint klasszikus szövegrészletet fordítanak magyarra vagy (választásuk szerint) angolra.

Azon doktorandusz számára, aki nem rendelkezik filozófia MA diplomával, a témavezető (a programvezetővel egyetértésben) meghatározza, hogy általános filozófiai jártasságát bizonyító etalonvizsgaként hány s pontosan mely vizsgákat kell letennie. Ezt nem kell külön kóddal ellátni, a vizsgáztató kolléga rövid formális igazolást ad arról, hogy milyen eredménnyel sikerült a vizsga, s ez a komplex vizsga dokumentumainak valamint végső értékelésének is részét fogja képezni. Az így értelmezett etalonvizsgák a képzési és kutatási szakaszon belül bármely vizsgaidőszakban letehetők.

A DI nem írja elő kötelező jelleggel, hogy az elméleti vizsgának legyen írásbeli része is, ezt az egyes programok külön szabályozhatják.

A komplex vizsga *disszertációs* részében az előzetesen benyújtott, legalább 2 szerzői ív (80.000 karakter) terjedelmű írásához kapcsolódva a vizsgázó szabad előadás formájában ad számot szorosán a disszertáció szakirodalmi kontextusára, a kutatás állására vonatkozó ismereteiről, részletezi saját, addig kutatási eredményeit, és elhelyezi azokat a kutatási kontextusban. Ismerteti a doktori képzés kutatási és disszertációs szakaszára vonatkozó kutatási tervét, valamint a doktori értekezés elkészítésének és a részeredmények publikálásának ütemezését.

A komplex vizsga

az ELTE BTK Filozófiatudományi Doktori Iskola

Logika és tudományfilozófia programjának képzési tervében

„A doktori képzés során, a negyedik félév végén, a képzés képzési és kutatási szakaszának lezárásaként és a kutatási és disszertációs szakasz megkezdésének feltételeként komplex vizsgát kell teljesíteni, amely méri, értékeli a tanulmányi, kutatási előmenetelt.” Nftv 53. § (1)

Az EDSz 48. §-a illetve a KDSz vonatkozó előírásain túl illetve azokkal összhangban a Filozófiatudományi Doktori Iskola szabályai a következők.

A komplex vizsga *elméleti* részében a vizsgázó legalább két tárgyból tesz vizsgát, melyek egyike alkotja a fő, másika a mellék témakört. A fő témakör az a tárgy, amely a készülőben lévő disszertáció átfogó diszciplináris összefüggéseit a leginkább magában foglalja. A mellék témakör meghatározását a komplex vizsgára való jelentkezéskor a programvezető és a témavezető közösen határozzák meg, és szükség esetén megadják a kötelezően feldolgozandó szakirodalom jegyzékét.

A Logika és tudományfilozófia képzési programban a komplex vizsga tárgyai:

- Logika
- Nyelvfilozófia
- Tudományfilozófia

A számon kérhető ismereteket a következő három átfogó kötet tartalma képezi:

- A. G. Hamilton: *Logic for mathematicians* (Cambridge: Cambridge University Press, 1988)
- Bob Hale, Crispin Wright (eds.): *A Companion to the Philosophy of Language* (Oxford: Blackwell Publishers, 1997) Richard Boyd, Philip Gasper, J.D. Trout (eds.) *The Philosophy of Science* (Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 1999)

A komplex vizsga *disszertációs* részében az előzetesen benyújtott, legalább 1.5 szerzői ív (60.000 karakter) terjedelmű írásához kapcsolódva a vizsgázó szabad előadás formájában ad számot szorosán a disszertáció szakirodalmi kontextusára, a kutatás állására vonatkozó ismereteiről, részletezi saját, addigi kutatási eredményeit, és elhelyezi azokat a kutatási kontextusban. Ismerteti a doktori képzés kutatási és disszertációs szakaszára vonatkozó kutatási tervét, valamint a doktori értekezés elkészítésének és a részeredmények publikálásának ütemezését.

A régi rendszerű képzésben azoknál a programoknál, amelyek megengedték a hozzájuk tematikailag egyértelműen hozzárendelhető mesterképzéses diploma nélkül jelentkezők felvételét, ún. etalonvizsgákat kellett letennie a doktorandusznak az első évben, általában hármat. Az új rendszerű képzésben ez megszűnt, általános irányelvként merült fel, hogy be kell építeni a komplex vizsga anyagába. A Logika és Tudományfilozófia program ezt a kérdést *ad hominem* módon kívánja szabályozni. A témavezető a programvezetővel egyetértésben meghatározza, hogy hány s pontosan mely vizsgák letételét követeli meg az illető doktorandusztól. Ezt nem kell külön kóddal ellátni, a vizsgáztató kolléga rövid formális igazolást ad arról, hogy milyen eredménnyel sikerült a vizsga, s ez a komplex vizsga dokumentumainak valamint végső értékelésének is részét fogja képezni. Az így értelmezett etalonvizsgák a képzési és kutatási szakaszon belül bármely vizsgaidőszakban letehetők.

Komplex vizsga

ELTE BTK Filozófiatudományi Doktori Iskola

Művészettörténet program

“A doktori képzés során, a negyedik félév végén, a képzés képzési és kutatási szakaszának lezárásaként és a kutatási és disszertációs szakasz megkezdésének feltételeként komplex vizsgát kell teljesíteni, amely méri, értékeli a tanulmányi, kutatási előmenetelt.” Nftv 53. § (1) Az EDSz 48. §-a illetve a KDSz vonatkozó előírásain túl illetve azokkal összhangban a Filozófiatudományi Doktori Iskola szabályai a következők.

- A komplex vizsga *elméleti* részében a vizsgázó legalább két tárgykörből tesz vizsgát. Ezek a következők:

- a **fő témakör:** az a
 - történeti,
 - tudománytörténeti-módszertani vagy
 - muzeológia-műemlékvédelmi
 tárgykör, amely a készülóban lévő disszertáció átfogó diszciplináris összefüggéseit a leginkább magában foglalja;
- a **mellék témakör:** ezt a komplex vizsgára való jelentkezéskor a programvezető és a témavezető közösen választják ki a listából úgy, hogy
 - történeti tárgyú fő témakör esetén az tudománytörténeti-módszertani vagy muzeológiai-műemlékvédelmi jellegű;
 - tudománytörténeti-módszertani fő témakör esetén történeti vagy muzeológiai-műemlékvédelmi jellegű;
 - muzeológiai-műemlékvédelmi fő témakör esetén történeti vagy tudománytörténeti-módszertani jellegű legyen.

A programvezető és a témavezető a számonkérhető szakirodalom körét is közösen határozzák meg.

A számon kérhető ismeretkörök listája a fenti csoportosítás alapján a következő:

1. Történeti korszakok szerint tagolt ismeretek

- A középkor egyetemes és magyarországi művészete 1500-ig*
- Európai és magyarországi reneszánsz művészet*
- Manierizmus, barokk és klasszicizmus Európában és Magyarországon (1520-1800 között)*
- A 19. század művészete Európában és Magyarországon*
- Az egyetemes és magyar modernizmus története*
- 1945 utáni egyetemes és magyar művészet; kortárs művészet*

2. Tudománytörténeti, módszer- és értelmezéstani ismeretek

- Történeti forrástudományok, forráskritika*
- Műtárgymeghatározás (attribúció, datálás, stíluskritika)*
- Az ikonográfia tudományterülete (funkciók, módszerek, alkalmazások)*
- Korai művésztírók az antikvitástól a 18. század végéig*
- A modern művésztörténet-tudomány születése Winckelmanntól Riegl-ig*
- Modern szaktudományi paradigmák: stílustörténet, szellemtörténet, ikonológia, társadalomtörténet, művésztörténeti hermeneutika*
- Kortárs képtudomány, „visual culture” és „New Art History”*
- A magyar művésztörténet-írás története*

3. Muzeológiai és műemlékvédelmi ismeretkör

- Muzeológia*
- Műemlékvédelem*

A komplex vizsga disszertációs részében az előzetesen benyújtott, legalább 2 szerzői ív (80.000 karakter) terjedelmű írásához kapcsolódva a vizsgázó szabad előadás formájában ad

számot szorosan a disszertáció szakirodalmi kontextusára, a kutatás állására vonatkozó ismereteiről, részletezi saját, addigi kutatási eredményeit, és elhelyezi azokat a kutatási kontextusban. Ismerteti a doktori képzés kutatási és disszertációs szakaszára vonatkozó kutatási tervét, valamint a doktori értekezés elkészítésének és a részeredmények publikálásának ütemezését.

A régi rendszerű képzésben azoknál a programoknál, amelyek megengedték a hozzájuk tematikailag egyértelműen hozzárendelhető mesterképzéses diploma nélkül jelentkezők felvételét, ún. etalonvizsgákat kellett letennie a doktorandusznak az első évben, általában hármat. Az új rendszerű képzésben ez megszűnt, általános irányelvként merült fel, hogy be kell építeni a komplex vizsga anyagába.

A Művészettörténet program ezt a kérdést ad hominem módon kívánja szabályozni. A témavezető a programvezetővel egyetértésben meghatározza, hogy hány s pontosan mely vizsgák letételét követeli meg az illető doktorandusztól. Ezt nem kell külön kóddal ellátni, a vizsgáztató kolléga rövid formális igazolást ad arról, hogy milyen eredménnyel sikerült a vizsga, s ez a komplex vizsga dokumentumainak valamint végső értékelésének is részét fogja képezni. Az így értelmezett etalonvizsgák a képzési és kutatási szakaszon belül bármely vizsgaidőszakban letehetők.

A komplex vizsga

az ELTE BTK Filozófiatudományi Doktori Iskola

Újkori filozófia programjának képzési tervében

„A doktori képzés során, a negyedik félév végén, a képzés képzési és kutatási szakaszának lezárásaként és a kutatási és disszertációs szakasz megkezdésének feltételeként komplex vizsgát kell teljesíteni, amely méri, értékeli a tanulmányi, kutatási előmenetelt.” Nftv 53. § (1)

Az EDSz 48. §-a illetve a KDSz vonatkozó előírásain túl illetve azokkal összhangban a Filozófiatudományi Doktori Iskola szabályai a következők.

A komplex vizsga *elméleti* részében a vizsgázó legalább két tárgyból tesz vizsgát, melyek egyike alkotja a fő, másika a mellék témakört. A fő témakör az a tárgy, amely a készülőben lévő disszertáció átfogó diszciplináris összefüggéseit a leginkább magában foglalja. A mellék témakör meghatározását a komplex vizsgára való jelentkezéskor

a programvezető és a témavezető közösen határozzák meg, és szükség esetén megadják a kötelezően feldolgozandó szakirodalom jegyzékét.

A számon kérhető ismeretek, illetőleg tárgyak listája oktatási programok szerinti csoportosításban a következő:

1, A tág értelemben vett újkori filozófia főbb sajátosságai, a benne ható főbb tendenciák; a korszak elkülönítése a megelőzőektől s a rákövetkezőktől.

2, A 17. századi gondolkodás sajátosságai, a benne elkülöníthető gondolkodói törekvések, a korszak elkülönítése a megelőző és a rákövetkező évszázad filozófiájától.

3, A 18. századi gondolkodás sajátosságai, a benne elkülöníthető gondolkodói törekvések, a korszak elkülönítése a megelőző és a rákövetkező évszázad filozófiájától.

4, A kanti gondolkodás sajátosságai, a benne elkülöníthető gondolkodói törekvések, a kritikai korszak elkülönítése Kant saját, megelőző korszakától és a kortársaktól, továbbá a rákövetkező gondolkodók filozófiájától.

5, A „német idealizmus” sajátosságai, a hozzá sorolható gondolkodók megegyező illetve eltérő gondolkodói törekvései, a transzcendentális filozófia különböző értelmezései; a „német idealizmus” elkülönítése a Hegel és Schelling utáni gondolkodók filozófiai felfogásmódjaitól.

6, Hellenisztikus filozófiai irányzatok hatása az újkori filozófiára (Influence of Hellenistic Philosophical Schools to the Early Modern Philosophy)

7, A skolasztikus gondolkodás továbbélése az újkorban (Traces of Scholastic Thought in the Early Modern Period)

8, Tudomány és filozófia viszonya az újkori gondolkodásban (The Relation of Science and Philosophy in the Modern Thought)

9, A történelem filozófiai fogalmának megjelenése, „szubsztantív” történelemfilozófiák (Philosophical Concepts of History, „Substantial” Philosophies of History)

10, Művészet és filozófia viszonya az újkorban (Art and Philosophy in the Modernity)

11, A morálról való gondolkodás filozófiai jelentősége az újkorban (Philosophical Significance of Moral Thought in the Modernity)

12, Politika, gazdaság, filozófia viszonya az újkorban (Politics, Economy, Philosophy in the Modernity)

13, Vallás és filozófia viszonya az újkorban (Religion and Philosophy in the Modernity)

Az alapvető elsődleges irodalom, amelyre a vizsgázónak mindenképp *támaszkodnia* kell válaszaiban (vagyis nem az egyes műveket kell felmondania), a következő:

Montaigne: "Raymond Sebond mentsége"

Bacon: Új Atlantisz (a Kriterion féle teljes kiadás)

Descartes: *Értekezés a módszerről*

Elmélkedések az első filozófiáról

A lélek szenvedélyei

Hobbes: *Leviatán*

Pascal: *Gondolatok*

Spinoza: *Etika*

Teológiai-politikai tanulmány

Locke: *Értekezés az emberi értelemről*

Leibniz: *Újabb értekezések*

Berkeley: *Tanulmány az emberi megismerés alapelveiről*

Hume: *Értekezés az emberi természetről*

Voltaire: "Metafizikai értekezés"

Rousseau: Első illetve Második értekezés;

"A szavojai káplán hitvallása"

Diderot: „D'Alembert álma”,

„Gondolatok a természet értelmezéséről”

Kant: *A tiszta ész kritikája*

A gyakorlati ész kritikája

Az ítélőerő kritikája

Fichte: „Az ember rendeltetése”

Schelling: *A transzcendentális idealizmus rendszere* vagy *Vizsgálódások az emberi szabadság lényegéről*

Hegel: *A szellem fenomenológiája* vagy *A jogfilozófia alapvonalai*

Schopenhauer: *A világ mint akarat és képzet*

Kierkegaard: *Vagy-vagy*

Nietzsche: *A tragédia születése*

Túl jón és rosszon

„A történelem hasznáról és káráról”

Dilthey: „A hermeneutika keletkezése”

+ 1 saját maga által választott és előzetesen bejelentett mű.

A melléktárgy kifejezetten a vizsgázó saját kutatásához kapcsolódik, nem célravezető előzetesen felsorolni lehetséges melléktémaköröket.

A komplex vizsga *disszertációs* részében az előzetesen benyújtott, legalább 2 szerzői ív (80.000 karakter) terjedelmű írásához kapcsolódva a vizsgázó szabad előadás formájában ad számot szorosan a disszertáció szakirodalmi kontextusára, a kutatás állására vonatkozó ismereteiről, részletezi saját, addigi kutatási eredményeit, és elhelyezi azokat a kutatási kontextusban. Ismerteti a doktori képzés kutatási és disszertációs szakaszára vonatkozó kutatási tervét, valamint a doktori értekezés elkészítésének és a részeredmények publikálásának ütemezését.

A régi rendszerű képzésben azoknál a programoknál, amelyek megengedték a hozzájuk tematikailag egyértelműen hozzárendelhető mesterképzéses diploma nélkül jelentkezők felvételét, ún. etalonvizsgákat kellett letennie a doktorandusznak az első évben, általában hármat. Az új rendszerű képzésben ez megszűnt, általános irányelvként merült fel, hogy be kell építeni a komplex vizsga anyagába. Az Újkori filozófia program ezt a kérdést *ad hominem* módon kívánja szabályozni. A témavezető a programvezetővel egyetértésben meghatározza, hogy hány s pontosan mely vizsgák letételét követeli meg az illető doktorandusztól. Ezt nem kell külön kóddal ellátni, a vizsgáztató kolléga rövid formális igazolást ad arról, hogy milyen eredménnyel sikerült a vizsga, s ez a komplex vizsga dokumentumainak valamint végső értékelésének is részét fogja képezni. Az így értelmezett etalonvizsgák a képzési és kutatási szakaszon belül bármely vizsgaidőszakban lehetők.

Az új rendszerű komplex PhD-vizsga fő témakörei

FilDI, Vallástudományi program — 2017

1. A klasszikus (európai) vallásfilozófiai kulcs-témakörei 1.

Mi az alapbeállítottság a természetfölötti ágensek létezésével kapcsolatos vitákban? (teizmus, ateizmus, agnoszticizmus, szkepticizmus, naturalizmus).

1. Central topics of the classical (European) philosophy of religion (1)

What is the base opinion regarding the existence of supernatural agents? (theism, atheism, agnosticism, scepticism, naturalism).

2. A klasszikus vallásfilozófiai kulcs-témakörei 2.

Isten és a rossz: istenérvek; ellentmondásos-e a tökéletes lény fogalma?; a rossz problémája.

2. Central topics of the classical (European) philosophy of religion (2)

God and the evil: arguments for the existence of God; is the existence of a perfect being contradictory?; the problem of evil.

3. A klasszikus vallásfilozófiai kulcs-témakörei 3.

A vallás és az emberi tapasztalat: a csodák és a vallási tapasztalat; hit értelem nélkül; halálfélelem, egzisztenciális szorongás, vallás; naturalista magyarázatok a vallásra.

3. Central topics of the classical (European) philosophy of religion (3)

Religion and the human experience: miracles and the religious experience; faith without meaning; fear of death, existential angst, religion; naturalist explanations of religion.

Irodalom az 1–3. kérdéshez

(Literature to 1–3)

Adams, M. M. and Adams, R. M. (eds): *The Problem of Evil*. Oxford University Press, Oxford 1992.

Aquinói Szent Tamás: „A Summa Theologiae 2. kérdése (Vajon létezik-e Isten?)”, in *Aquinói Szent Tamás, A létezőről és a lényegről*. Fordította és kommentálta Klima Gyula. Helikon, Budapest 1990. 111–117.

Atran, Scott: *In Gods We Trust: The Evolutionary Landscape of Religion*. Oxford University Press, New York 2002.

Baggini, Julian: *Atheism, A Very Short Introduction*. Oxford University Press, Oxford 2003.

Bering, Jesse: *The belief instinct. The psychology of souls, destiny, and the meaning of life*. W.W. Norton, New York 2011.

Boyer, Pascal: *Religion explained. The evolutionary origins of religious thought*. Basic Books, 2001.

- Canterbury Szent Anzelm: „Proslogion”, in *Canterbury Szent Anzelm: Filozófiai és teológiai művek*, I. Budapest, Osiris 2001, ford. Dér Katalin; valamint Canterbury Szent Anzelm, „Részletek a Proslogionból és vita Gaunilóval”, ford. Horváth Judit: *Világosság* 1983 december. Melléklet.
- Cicero: *Az istenek természete*. Helikon, Budapest 1985; későbbi kiadás: LAZI, Szeged 2004.
- Davies, Brian: *Bevezetés a vallásfilozófiába*. Ford. Rakovszky Zs. és Vassányi M. A szöveget szakmailag gondozta Mezei Balázs. Kossuth, Budapest 1999. (az angol eredeti: Davies, Brian: *An Introduction to the Philosophy of Religion*. OPUS, Oxford University Press, Oxford–New York 1993.)
- Dennett, Daniel: *Darwin veszélyes ideája*. Ford. Kampis György, Kavetzky Péter. Typotex, Budapest 1998.
- idem: *Breaking the Spell: Religion as a Natural Phenomenon*. Penguin Books, London 2006.
- Hoffman, J. and Rosenkrantz, G. S.: *The Divine Attributes*. Blackwell, Oxford 2002.
- Hume, David: *Beszélgetések a természetes vallásról*. Atlantisz, Budapest 2006.
- Jordan, Jeffrey J. (ed): *Philosophy of religion: the key thinkers*. Continuum, 2011.
- Kenny, Anthony: *The God Of The Philosophers*. Clarendon Press, Oxford 1979 (Reprinted 2001).
- Le Poidevin, Robin: *Arguing for Atheism: An Introduction to the Philosophy of Religion*. Routledge, London and New York 1996.
- idem: *Agnosticism: A Very Short Introduction*. OUP, Oxford 2010.
- Mackie, J. L.: *The Miracle of Theism*. Clarendon Press, Oxford 1982.
- Martin, M.: *Atheism. A philosophical Justification*. Temple University Press, Philadelphia 1990.
- idem (ed): *The Cambridge Companion to Atheism*. Cambridge University Press, Cambridge 2007.
- Peterson, Michael L. and VanArragon, Raymond J. (eds): *Contemporary Debates in Philosophy of Religion*. Blackwell, Oxford 2004.
- Rowe, W. L.: *Philosophy of Religion. An Introduction*. Wadsworth 2007.
- Swinburne, R.: *Van Isten?* Ford. Vassányi Miklós. Kossuth, Budapest 1998.
- idem: *The Existence of God*. Revised edition. Clarendon Press, Oxford 1991.
- idem: *The Coherence of Theism*. Revised Edition (Clarendon Library of Logic and Philosophy). Clarendon Press, Oxford 1993.
- Taliaferro, Charles — Draper, Paul — Quinn, Philip L. (eds): *A Companion to Philosophy of Religion*. 2nd ed. (Blackwell Companions to Philosophy). Blackwell, Oxford 2010.
- Wainwright, William J. (ed): *The Oxford Handbook of Philosophy of Religion*. OUP, Oxford 2005.

4. XX. századi francia és német filozófiai nézetek a filozófia és a különféle vallásos nézetek viszonyáról (fenomenológia és egzisztencializmus 1)

A klasszikus teológia kérdéseinek újragondolása (Isten léte, a lélek természete, szabadság és

kegyelem).

4. 20th-century schools of philosophy (phenomenology and existentialism) on the relationship between philosophy and different religious beliefs (1)

The re-examination of the questions of classical theology (the existence of God, the nature of the soul, freedom and grace).

5. XX. századi francia és német filozófiai nézetek a filozófia és a különféle vallásos nézetek viszonyáról (fenomenológia és egzisztencializmus 2)

A vallásos egzisztencia problémái (hit, szorongás, kétségbeesés, üdv).

5. 20th-century schools of philosophy (phenomenology and existentialism) on the relationship between philosophy and different religious beliefs (2)

The problems of a religious existence (faith, anxiety, despair, salvation).

6. XX. századi francia és német filozófiai nézetek a filozófia és a különféle vallásos nézetek viszonyáról (fenomenológia és egzisztencializmus 3)

A vallásos tapasztalat fenomenológiája (mit jelent a vallásos élmény, miben tér el a hétköznapi tapasztalatoktól).

6. 20th-century schools of philosophy (phenomenology and existentialism) on the relationship between philosophy and different religious beliefs (3)

The phenomenology of religious experience (the meaning of a religious experience, and how it differs from everyday experiences).

7. XX. századi francia és német filozófiai nézetek a filozófia és a különféle vallásos nézetek viszonyáról (fenomenológia és egzisztencializmus 4)

A szentség és az esztétikum viszonya (a vizuális többlet fogalma: az ikon és a bálvány kérdése).

7. 20th-century schools of philosophy (phenomenology and existentialism) on the relationship between philosophy and different religious beliefs (4)

The relationship of the holy and aesthetics (the concept of visual surplus: the question of icon and idol). Phenomenology and existentialism were possibly the two schools to face the questions of the philosophy of religion in the greatest depth. The course-unit mainly concentrates on authors of these schools.

Irodalom a 4–7. kérdéshez

(Literature to 4–7)

Heidegger, Martin: *Phänomenologie des religiösen Lebens* (GA 60). Klostermann, Frankfurt a. M. 1995.

Otto, Rudolf: *A szent*. Ford. Bendl Júlia. Osiris, Budapest 2001.

- Stein, Edith: *Endliches und ewiges Sein*. (Edith Steins Werke II.) 1950.
- van der Leeuw, Gerardus: *A vallás fenomenológiája*. Ford. Bendl Júlia. Osiris, Budapest 2001.
- Janicaud, Dominique: *Le tournant théologique de la phénoménologie française*. Combas, L'éclat 1991.
- Mezei Balázs: *A zárójelbe tett Isten*. Osiris, Budapest 1997.
- Lévinas, Emmanuel: *Teljesség és végtelen*. Ford. Tarnay László. Jelenkor, Pécs 1999.
- idem: *De Dieu qui vient à l'idée*. Vrin, Paris 1982.
- Ricoeur, Paul: *Philosophie de la volonté II. Finitude et culpabilité*. Tome I. *L'homme fallible*. Tome II. *La symbolique du mal*. Aubier, Paris 1960.
- Marion, Jean-Luc: *L'idole et la distance*. Grasset, Paris 1977.
- idem: *Dieu sans l'être*. Fayard, Paris 1982.
- Henry, Michel: *Az élő test*. Ford. Farkas Henrik et alii. Pannonhalma, Bencés kiadó, 2013.
- idem: *C'est moi la vérité. Pour une philosophie du christianisme*. Seuil, Paris 1996.

8–12. Vallástudományi iskolák 1–5.

A 8–12. témák néhány, történetileg kiemelkedően fontos vallástudományi iskola, módszer, illetve személyiség munkásságának részletesebb áttekintésére összpontosítanak, kortárs megközelítésmódokat vizsgálva a maguk történeti távlatában, tehát azt, hogy a jelzett iskolák hogyan hatnak ma is a vallástudományban. Másképpen fogalmazva: a kérdéssorozat körül kívánja járni egyes, a jelenlegi vallástudományi diskurzust is meghatározó megközelítésmódok történeti gyökereit, bemutatóva a korábbiakhoz képest megváltozott tematikákat, hangsúlyeltolódásokat és kortárs kérdésfelvetéseket.

8. Vallásantropológia régen és ma

(Hackett 2005, Bowie 2006)

9. Vallásfenomenológia régen és ma

(Daniels 1995, Allen 2005)

10. Összehasonlító vallástudomány régen és ma

(Paden 2005, Roscoe 2006)

11. Valláspszichológia régen és ma

(Mercur 2005, Main 2006)

12. Vallásszociológia régen és ma

(Riesebrodt – Konieczny 2005, Davie 2006)

(Schools of the Study of Religion 1–5)

The topics 8–12 focus on surveying a number of the most important schools of the study of religions, such methods, as well as individual scholars: how certain schools effect the study of religion in present times. In other words: the student has to examine the roots of contemporary schools of the study of religion and their respective methods, and to introduce changes in themes and emphasise compared to classical schools, as well as a number of contemporary questions.

8. Anthropology of religion ‘then’ and today

(Hackett 2005, Bowie 2006)

9. Phenomenology of religion ‘then’ and today

(Daniels 1995, Allen 2005)

10. The comparative study of religion ‘then’ and today

(Paden 2005, Roscoe 2006)

11. Psychology of religion ‘then’ and today

(Mercur 2005, Main 2006)

12. Sociology of religion ‘then’ and today

(Riesebrodt – Konieczny 2005, Davie 2006)

Irodalom a 8–12. kérdéshez

(Literature to 8–12)

Allen, Douglas 2005. „Phenomenology of religion.” In: John R. Hinnells (ed.) *The Routledge Companion to the Study of Religion* (Routledge Religion Companions). London and New York: Routledge, 182–207.

Bowie, Fiona 2006. „Anthropology of Religion.” In: Robert A. Segal (ed.) *The Blackwell Companion to the Study of Religion*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd, 3–24.

Daniels, John 1995. „How new is neo-phenomenology? A comparison of the methodologies of Gerardus van der Leeuw and Jacques Waardenburg.” *Method & Theory in the Study of Religion* 7.1: 43–55.

Davie, Grace 2006. „Sociology of Religion.” In: Segal, Robert A. 2006. *The Blackwell Companion to the Study of Religion*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd, 171–191.

Geertz, Armin W. 2000. “Global Perspectives on Methodology in the Study of Religion.” *Method & Theory in the Study of Religion* 12: 49–73.

Hackett, Rosalind I. J. 2005. „Anthropology of religion” In: John R. Hinnells (ed.) *The Routledge Companion to the Study of Religion* (Routledge Religion Companions). London and New York: Routledge, 144–163.

Main, Roderick 2006. „Psychology of Religion.” In: Segal, Robert A. 2006. *The Blackwell Companion to the Study of Religion*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd, 147–169.

Mercur, Dan 2005. „Psychology of Religion.” In: John R. Hinnells (ed.) *The Routledge*

Companion to the Study of Religion (Routledge Religion Companions). London and New York: Routledge, 164–181.

Paden, William E. 2005. „Comparative religion.” In: John R. Hinnells (ed.) *The Routledge Companion to the Study of Religion* (Routledge Religion Companions). London and New York: Routledge, 208–225.

Riesebrodt, Martin – Konieczny, Mary Ellen 2005. „Sociology of religion.” In: John R. Hinnells (ed.) *The Routledge Companion to the Study of Religion* (Routledge Religion Companions). London and New York: Routledge, 125–143.

Roscoe, Paul 2006. „The Comparative method.” In: Robert A. Segal 2006. *The Blackwell Companion to the Study of Religion*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd, 25–46.